

Historia 26.9.2019

Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi 20 pisteen tehtävää ja osassa II kolme 30 pisteen tehtävää. Saat vastata enintään viiteen tehtävään. Näistä tehtävistä enintään kaksi saa olla osasta II. Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että vastaat kolmeen osan I tehtävään ja kahteen osan II tehtävään. Vastauksiin ei ole mahdollista liittää kuvakaappauksia.

Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvoiteltavaksi.

OSA I

20 pisteen tehtävät. Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Ensimmäiset korkeakulttuurit (ei aineistoa)
2. Ensimmäisen maailmansodan synty (ei aineistoa)
3. Elinkeinorakenteen muutos (aineistona kuvio)
4. Eurooppalaisen maailmankuvan muutos (ei aineistoa)
5. Aleksanteri I ja Suomen suuriruhtinaskunnan asema (aineistona tekstikatkelma)
6. Kulttuurien kohtaaminen (aineistona tekstikatkelma)

OSA II

30 pisteen tehtävät. Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Nälänhädät historiassa (aineistona kolme tekstikatkelmaa)
8. Mannerheim-kuva eri vuosikymmeninä (aineistona viisi tekstikatkelmaa)
9. Palestiinan ja Israelin kysymys (aineistona taulukko, karttasarja ja videokatkelma)

OSA I

20 pisteen tehtävät. Vastaa 3–5 tehtävään. Saat vastata osien I ja II tehtävistä yhteensä enintään viiteen.

1 Ensimmäiset korkeakulttuurit (20 p.)

Tarkastele, millaisia piirteitä varhaisilla korkeakulttuureilla oli ja mitkä tekijät vaikuttivat korkeakulttuurien syntyyn tietyille alueille.

2 Ensimmäisen maailmansodan synty (20 p.)

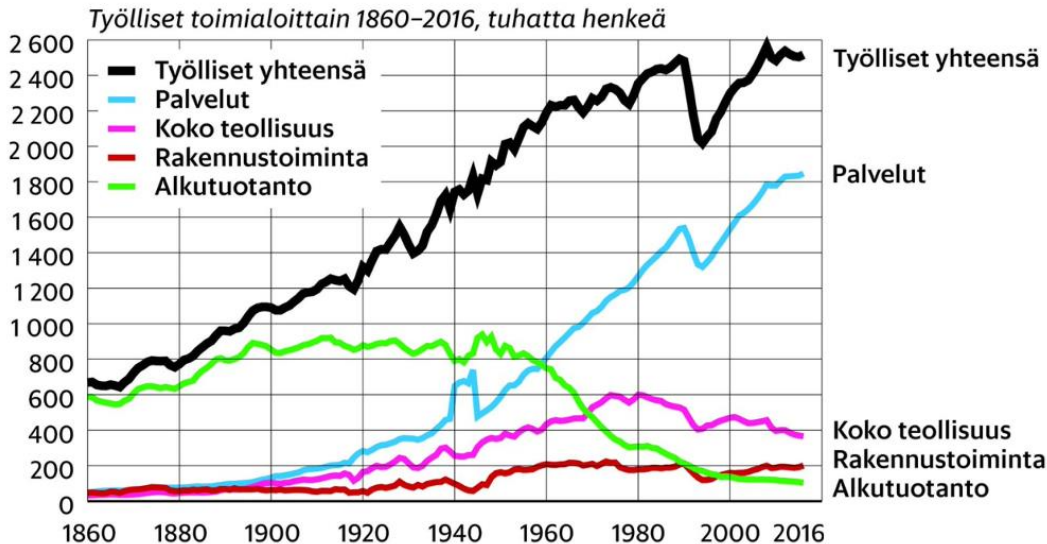
Historian professori Christopher Clark julkaisi vuonna 2012 ensimmäisen maailmansodan synnystä tutkimuksen *The Sleepwalkers: How Europe Went to War in 1914* [Unissakävelijät: kuinka Eurooppa joutui sotaan 1914]. Teos esittää, että sotaan päädyttiin tajuamatta, mitä oikeastaan oli tapahtumassa.

Pohdi, mitkä seikat ensimmäisen maailmansodan syntyhistoriassa puhuvat Clarkin väitteen puolesta ja mitkä sitä vastaan.

3 Elinkeinorakenteen muutos (20 p.)

Kuvio (aineisto 3.A) esittää elinkeinorakenteen muutosta Suomessa 1860-luvulta vuoteen 2016.

Aineisto: 3.A Kuvio: Työlliset toimialoittain 1860–2016

Lähde: *Helsingin Sanomat* 23.10.2017/Tilastokeskus

Minkälaisia keskeisiä muutoksia elinkeinorakenteessa on tapahtunut, ja mistä nuo muutokset johtuvat?

4 Eurooppalaisen maailmankuvan muutos (20 p.)

Tarkastele, millaisia muutoksia eurooppalaisessa maailmankuvassa tapahtui keskiajalta uuteen aikaan siirryttäessä, ja mitä syitä muutoksiin oli.

5 Aleksanteri I ja Suomen suuriruhtinaskunnan asema (20 p.)

Tekstikatkelma (aineisto 5.A) on opettaja Sara Wacklinin (1790–1846) muistelmateoksesta, jossa Wacklin kuvailee Venäjän keisarin Aleksanteri I:n vierailua Suomessa vuonna 1819.

Aineisto: 5.A Tekstikatkelma: Sara Wacklin, *Satanen muistelmia Pohjanmaalta*

”Keisarin hyväntahtoisuudesta ja ihmisrakkaudesta jäi kaikkialle, minne hän matkustaessaan joutui, lukemattomia todistuksia, ja hänen kuvansa juurtui lähtemättömästi häneen miellyneiden alamaisten sydämiin, kun hän tuttavallisesti puhutteli kansaa, hellästi kutsui äitejä luokseen ja otti syliinsä heidän pikku lapsiaan, sydämellisesti otti osaa köyhien ja sairaiden kärsimyksiin ja hankki heille hoitoa omalla kustannuksellaan. Ei kukaan mukana ollut voi unohtaa, miten hän maaseudullakin sekaantui rahvaan joukkoon ja tuttavallisesti ilmoittaen ”minä olen keisari” kehotti kansaa luottavaisesti itseään lähestymään. Kaikkialla oli eloa. Ympäriävän kansanjoukon ihastusta ei voi kertoakaan. Kaikkien sydämet paloivat uskollisuudesta jaloa Aleksanteria kohtaan, joka kaikkialla voitti ihmiset puolelleen, mutta Suomessa koko kansan todellisen rakkauden ja ikuisen kiitollisuuden.”

Lähde: Sara Wacklin, *Satanen muistelmia Pohjanmaalta* (*Hundraide minnen från Österbotten*, 1844–1845). Suomennos: K. A. Järvi (1924).

5.1 Erittele Wacklinin kuvausta keisari Aleksanteri I:stä (aineisto 5.A) ja pohdi kuvauksen arvoa historiallisena lähteenä. (6 p.)

5.2 Tarkastele, miten Suomelle muodostui autonominen asema Venäjän keisarikunnassa ja mitä vaikutuksia autonomialla oli Suomelle 1800-luvun alkupuoliskolla. (14 p.)

6 Kulttuurien kohtaaminen (20 p.)

Tekstikatkelmassa (aineisto 6.A) suomalainen tutkimusmatkailija Sakari Pälsi (1882–1965) muistelee 1920-luvulla tekemänsä Japanin-matkan tapahtumia. Pälsi, eräs herra Majanen sekä japanilaiset herrat Muto ja Saito olivat illastaneet ja nauttineet japanilaisten geishojen tanssiesityksistä.

Aineisto: 6.A Tekstikatkelma: Sakari Pälsi, *Maailmanmatkoilla Aasiassa, Amerikassa ja Euroopassa*

”Herra Mutokin oli innostunut pyörähtelemään geišojen kanssa, ja illallisen jälkeen siirryttiin tyhjään huoneeseen tanssimaan valssia. Majanen oli mestari valssaamaan ja ryhtyi opettajaksi, soittoa ei saatu, mutta minä rallatin Iloista leskeä [suosittu operetti Euroopassa] ja paukutin käsiäni, ja tanssi sujui auttavasti. Tosin pitkän suomalaisen oli hieman hankala pyörittää pieniä japanittaria, joiden ahtaat kimonoitkin haittasivat, mutta kerran vauhtiin päästyä valssi kävi sittenkin. – – Tästä Majasen valssista tuli uusi ja tärkeä ohjelma-numero. Uusi tanssi ei ollutkaan enää huvitusta eikä ajanvietettä, vaan vakavaa opiskelua. Herrat Saito ja Muto katselivat tarkoin ensitanssijain askelia, ottivat kumpikin geišansa ja koettivat myöskin valssata. Geišat puolestaan olivat valssiin aivan hullaantuneita ja opettelivat keskenään kavaljeerien levätessä. Lattialla pyöri neljä harrasta tanssiparia, ja minun täytyi rallattaa tahtia, minkä jaksoin. – – he aloittivat aina uudestaan ja valssasivat tavattoman sitkeästi. Jos [japanilaiset] yhtä itsepintaisesti ahdistivat [1904–1905 käydyssä] sodassa venäläisiä, ymmärtää heidän pakostakin voittaneen.”

Lähde: Sakari Pälsi, *Maailmanmatkoilla Aasiassa, Amerikassa ja Euroopassa* (1946).

6.1 Erittele, millaisia kulttuurien kohtaamiseen liittyviä ilmiöitä suomalaisten ja japanilaisten illanvietossa oli tekstikatkelman (aineisto 6.A) mukaan. (6 p.)

6.2 Anna esimerkkejä siitä, millaisia kulttuurilainoja länsimaiseen kulttuuriin on tullut muilta kulttuurialueilta, ja analysoi, mitkä tekijät ovat edistäneet lainautumista. (14 p.)

OSA II

30 pisteen tehtävät. Vastaa 0–2 tehtävään. Saat vastata osien I ja II tehtävistä yhteensä enintään viiteen.

7 Nälänhädät historiassa (30 p.)

Tekstikatkelmissa (aineistot 7.A–7.C) kuvataan nälänhätää 1200-luvun Englannissa ja vuoden 1846 Irlannissa.

Aineisto:

7.A Tekstikatkelma: Benediktiinimunkki Matthew Parisin kuvaus vuoden 1256 sadon tuhoutumisesta Englannissa

”Tämä vuosi oli kaikissa suhteissa hyvin erilainen kuin aiemmat, se toi sairautta ja kuolemaa, ankaria myrskyjä sekä kovia tuulia ja sateita. Vaikka kesä antoikin lupauksia suuresta sadosta, syksyn jatkuvat rankkasateet pilasivat maissin ja hedelmät sekä tuhosivat kaikkien palkokasvien sadot. Joillakin alueilla

Englannissa ladot olivat vielä adventin aikana tyhjillään ja maissi odotti pellolla valmiina leikattavaksi, mutta täysin piloilla, sillä maissin kasvaessa sekä tähkät että oljet mädäntyivät yhdessä, ja siinä missä ihmiset menehtyivät maissin puutteeseen, karja kuoli rehun puutteeseen. Tästä seurasi, että köyhät riutuivat nälässä ja kuolivat, ja heitä oli niin paljon, että uupuneet haudankaivajat joutuivat heittämään useita ruumiita yhteen hautaan. Ellei viljaa olisi tuotu mantereelta myytäväksi, olisi koko Englanti nääntynyt nälkään.”

Lähde: Matthew Paris, *Chronica Maiora* (1250-luvun loppu). Käännös: YTL.

7.B Tekstikatkelma: Kveekari James Tuken raportti Donegalin kreivikunnasta Irlannista joulukuussa 1846

”Me kävimme Glentiesissä köyhäintalossa, joka on kauheassa tilassa: ihmiset olivat käytännössä melkein nääntyneitä ja vain osittain pukeissa. Edellisenä päivänä he olivat saaneet vain annoksen kauravelliä ja vettä, eikä pois lähtiessämme talossa ollut riittävästi ruokaa päivän varoiksi – –. Jotkut olivat lähdössä talosta ja halusivat kuolla mieluummin omissa hökkeleissään kuin köyhäintalossa. Huoneisiin saattoi lian ja löyhkän vuoksi hädin tuskin astua. Elävät ja kuolevat makasivat rinnakkain saman kurjan peiton alla. Ei mikään ihme, että sairaudet ja kulkutaudit täyttivät sairastuvan. Köyhien poikien ja tyttöjen kalpeat ja riutuneet kasvonilmeet kertoivat kärsimyksestä, jota oli mahdotonta ajatella tuntematta mitä syvintä myötätuntoa ja sääliä.”

Lähde: Enda Delaney, *The Curse of Reason. The Great Irish Famine* (2012). Käännös: YTL.

7.C Tekstikatkelma: Irlantilaisen Mary Rushin kirje vanhemmilleen Quebeciin, Kanadaan syyskuussa 1846

”Jos te, rakkaat isä ja äiti, tietäisitte, mikä meitä ja maanmiehiämme uhkaa, jos itse olisitte samanlaisessa ahdingossa, te hakisitte meidät pois tältä köyhyyden saarelta – –. Jollette yritä saada meitä pois täältä, niin tulette seuraavaksi kuulemaan joltakulta ystävästäni, että nälkä on vienyt minut ja pienen perheeni. Tuhannet pelkäävät samaa kohtaloa – –. Jumalan tähden, auttakaa meidät pois köyhyydestä älkääkään antako meidän kuolla nälkään.”

Lähde: Enda Delaney, *The Curse of Reason. The Great Irish Famine* (2012). Käännös: YTL.

7.1 Vertaile tekstikatkelmissa (aineistot 7.A–7.C) kuvattujen nälänhätien yhtäläisyyksiä ja eroja, ja pohdi tekstikatkelmia hyödyntäen, miten nälänhädästä pyrittiin selviytymään. (16 p.)

7.2 Irlannin nälänhätä (1845–1852) ja suuret nälkävuodet Suomessa (1866–1868) olivat viimeiset rauhan oloissa tapahtuneet nälkäkatastrofit Euroopassa. Erittele syitä siihen, miksi vastaavia katastrofeja ei ole Euroopassa niiden jälkeen tapahtunut. (14 p.)

8 Mannerheim-kuva eri vuosikymmeninä (30 p.)

Carl Gustaf Emil Mannerheim (1867–1951) äänestettiin vuonna 2004 Yleisradion tuottamassa *Suuret suomalaiset* -ohjelmassa kolmasosan ääniosuudella kaikkien aikojen merkittävimäksi suomalaiseksi. Tekstikatkelmat (aineistot 8.A–8.E) esittävät viisi Mannerheimia koskevaa kannanottoa eri vuosikymmeniltä.

8.A Tekstikatkelma: Kaarlo Uskela, *Lahtarikaarti*

”Varsinainen ”lahtarikaarti” oli se, joka vallankumouksen puhjettua tuli työväestölle todella vaaralliseksi. Sen johtajina ei enää ollut työmiehiä, ja tuskin niitä olisi johtajiksi otettukaan. Sen ylipäälliköksi ilmestyi

ruotsalaista sukuperää oleva venäläinen kenraali Mannerheim ja muinakin päällikköinä oli etupäässä aatelmiehiä, virkamiehiä, tilanomistajia jne.”

Lähde: Kirjailija ja lehtimies Kaarlo Uskela *Punanen viesti* -lehdessä vuonna 1920.

8.B Tekstikatkelma: Mannerheimin patsastoimikunnan lehtikirjoitus

”Vapausarmeijamme henkilöityy johtajassaan Kaarle Kustaa Mannerheimissä. Sen tähden on paikallaan, että Suomen ensimmäinen ratsastajapatsas, johon kupari nostettakoon omasta maankamarastamme ja jonka muovailee kotimainen taiteilija, esittää Valkoista kenraalia semmoisena kuin tämä armeijansa etunenässä ratsastaen tuona ikimuistettavana toukokuun päivänä 1918 saapui Helsinkiin.”

Lähde: Mannerheimin patsastoimikunta *Helsingin Sanomissa* 23.4.1938.

8.C Tekstikatkelma: Tasavallan presidentti Juho Kusti Paasikiven päiväkirjamerkintä

”Mannerheim, päinvastoin kuin monet luulevat, oli hyvin kunnianhimoinen, itserakas ja omakeskeinen. Hän ei myöskään millään tavalla tahtonut ryhtyä epäpopuläärisiin [epäsuosiota herättäviin] asioihin. Hän oli kovasti kansansuosion tarpeessa – –. Mutta kaikesta tästä huolimatta meidän on tietysti tunnustettava, että Mannerheim on tehnyt suuria tekoja Suomen hyväksi – –. Vielä kuolemansa jälkeen Mannerheim tekee palveluksen maalle, sillä hänen kuolemansa johdosta Suomen kansan mieli käännetään isänmaallisiin asioihin, ja sitä me tarvitsemme.”

Lähde: Tasavallan presidentti Juho Kusti Paasikivi päiväkirjassaan 30.1.1951 pari päivää Mannerheimin kuoleman jälkeen. *J. K. Paasikiven päiväkirjat 1944–1956. Osa 2* (1986).

8.D Tekstikatkelma: Otteita sanomalehti *Kansan Uutisten* kirjoituksista

”Talvikauden jatkuneiden muistojuhlien huippukohdaksi suunnitellaan nyt kesäkuun 4. päivänä Helsingissä tapahtuvaa Mannerheimin patsaan paljastustilaisuutta, josta aiotaan muodostaa mahdollisimman suuri-suuntainen mielenosoitus sodan puolesta ja siten samalla myös Neuvostoliittoa ja sen kanssa ylläpidettyjä ystävällisiä suhteita vastaan. – – Mannerheimista aiotaan tehdä väen vängällä yhteinen juhlittava, ja hänen patsaastaan valtiollinen monumentti. – – [Työväen tehtävänä] on punakaartin sankarillisen taistelun vaaliminen.”

Lähde: Otteita sanomalehti *Kansan Uutisten* kirjoituksista, joissa käsitellään Mannerheimin patsaan tulevaa paljastustilaisuutta 18.5., 24.5. ja 3.6. vuonna 1960.

8.E Tekstikatkelma: Riitta Uosukainen teoksessa *Suuret suomalaiset*

”Kun 1960- ja 1970-luvun radikalismi yritti vetää alas Mannerheimiakin, se epäonnistui – –. Mannerheim hallitsi ja johti persoonallisuudellaan. Hänen ulkomuotonsa oli poikkeuksellisen edullinen johtajalle, upseerille, herrasmiehelle – –. Hänen hahmonsä, ryhtinsä, sisustusharrastuksensa, etikettinsä, hovitavat Suomeen sovellettuina, kulturellit illanistujaiset, seurapito, pukeutuminen olivat kansallisesti ja kansainvälisesti arvokkaita asioita. Mannerheim kirjoitti hyvin; hänen kirjeensä ovat ilmaisevia, tarkkoja ja nautittavia – –. Mannerheim ryhtyi kaikkiin toimiin kokosydämisesti – –. On ainutlaatuista, että näin pienessä maassa niin varhain oli monilahjainen johtaja, jonka arvot olivat kunnossa isänmaata ja maailmaa kohtaan.”

Lähde: Eduskunnan entinen puheenjohtaja Riitta Uosukainen (Kokoomus) teoksessa *Suuret suomalaiset* (2004).

8.1 Vertaile tekstikatkelmien (aineistot 8.A–8.E) Mannerheim-kuvaa ja pohdi, miten ja miksi kuvat eroavat toisistaan. (16 p.)

8.2 Arvioi Mannerheimin asemaa ja merkitystä 1900-luvun Suomen historiassa. (14 p.)

9 Palestiinan ja Israelin kysymys (30 p.)

Aineisto:

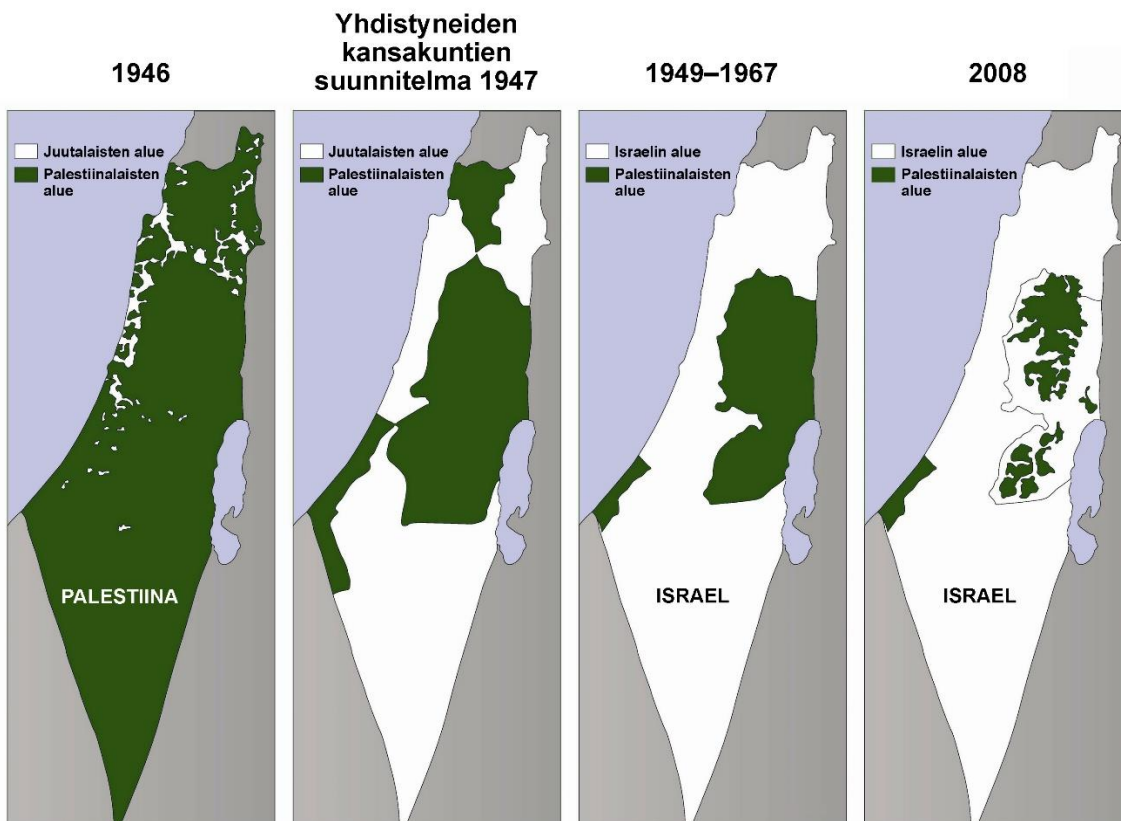
9.A Taulukko: Palestiinan alueella asuneen väestön jakautuminen uskontoryhmittäin 1920–1940-luvuilla
Palestiinan alueella asuneen väestön jakautuminen uskontoryhmittäin 1920–1940-luvuilla

Eri uskontoryhmien osuudet prosentteina (%) Palestiinan alueen kokonaisväestöstä

	Muslimit	Juutalaiset	Kristityt	Muut
1922	78	11	10	1
1932	73	18	9	1
1942	61	30	8	1

Lähde: Esco Foundation (1947) *Demographics of Historic Palestine prior to 1948. Factsheet series 7.* / Canadians for Justice and Peace in the Middle East (2004). Käännös: YTL.

9.B Karttasarja: Juutalaisten ja palestiinalaisten alueet 1940-luvulta 2000-luvulle

Kartat kuvaavat juutalaisten ja palestiinalaisten asutusta Palestiinassa vuonna 1946, Yhdistyneiden kansakuntien vuonna 1947 esittämän aluejakoehdotuksen sekä Israelin valtion ja palestiinalaisten alueet vuosina 1949–1967 ja 2008. Vihreällä merkitty on palestiinalainen ja valkoisella merkitty juutalainen (vuodesta 1949 Israelin valtion) alue.

Lähde: Leif Löwegren & Robert de Vries, *Förenklart om Palestinakonflikten*. Yhteiskuntaopin opetuksen aineistosivusto SO-rummet. <https://www.so-rummet.se/fakta-artiklar/forenklart-om-palestinakonflikten>. Julkaistu 16.9.2015. Viitattu 24.6.2018. Käännös: YTL.

9.C Videokatkkelma: Yhdysvaltain ulkoministeri John Kerryn puhe 28.12.2016

Lähde: Ian Schwartz. RealClear Politics -sivusto.

https://www.realclearpolitics.com/video/2016/12/28/kerry_israel_can_either_be_jewish_or_democratic_it_cannot_be_both.html

Julkaistu 28.12.2016. Viitattu 18.9.2018. Käännös ja muokkaus: YTL.

9.1 Erittele taulukossa (aineisto 9.A) ja karttasarjassa (aineisto 9.B) näkyviä muutoksia Palestiinan alueella, ja selitä, mistä muutokset ovat johtuneet. (10 p.)

9.2 Arvioi Yhdysvaltain ulkoministeri John Kerryn puheessaan (aineisto 9.C) esittämän näkemyksen osuvuutta. (12 p.)

9.3 Esitä perusteltu arvio siitä, miten Israelin ja Palestiinan kysymys kehittyä lähitulevaisuudessa. (8 p.)

Tarkista, että vastasit oikeaan määrään tehtäviä. Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA

STUDENTEXAMENSÄMNDEN